

מאוצרות הפרשה

אם בחוקותי תלכו – שתהיו עמלים בתורה (רש"י) כתוב בגמרא בסוכה (כה). "ת"ר שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן וכו', גדול שבכולם יונתן בן עוזיאל, קטן שבכולן רבי יוחנן בן זכאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי, שלא הניח מקרא ומשנה, גמרא הלכות וכו', דבר גדול דבר קטן, דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן, הויות דאביי ורבא". שאל רבי ברוך בער, מדוע "הויות דאביי ורבא" נקראין דבר קטן? וכי כל כך קל ללמוד סוגיות "דאביי ורבא"? והרי, כמה צריך לעמול ולהתעמק, עד שזוכים להבין סוגיה אחת. ותירץ תירוץ נפלא, וביארו בדרך משל: מעשה באדם שטייל להנאתו על שפת הים, והנה הוא רואה את חבירו טובע בים, מפרפר בין חיים למוות, וזועק להצלתו. תיכף ומיד, קופץ הוא לתוך המים, ומושך את חבירו מן המים. כל העיר רעשה על המעשה הנעוץ שעשה שהציל את חבירו ממות לחיים. והנה למחרת, ניגש אליו יהודי שאינו מכירו, ומבקש ממנו טובה, לפרוט לו צ'ק למזומנים, ומסביר לו שהוא זה, אין אחד שמכירו, והוא זקוק בדחיפות למזומנים. והלה נעתר לבקשתו ולמרות שאינו מכירו, נותן בו אימון שהצ'ק בסדר, ונותן לו תמורת הצ'ק מזומנים... אם נשאל על שני הסיפורים הללו, מה נקרא דבר גדול ומהו דבר קטן? בוודאי יאמרו כולם, דבר גדול הוא המעשה הראשון שהציל אדם, ו"כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא", והדבר הקטן הוא המעשה השני. אך לא כן, נענה רבי ברוך בער ואמר, טעות היא בדיניו, במעשה הראשון כאשר הוא רואה את חבירו טובע בים ומשווע לעזרה ובידו לעזור לו ולהצילו, וכי היתה לו ברירה אחרת? וכי היה יכול לחמוק ולא להציל?! – זהו דבר קטן. אבל המעשה השני, כשבא אליו אדם שאינו מכירו, מעולם לא היה עימו שיג ושיח, ומבקש ממנו טובה לפרוט לו שטר למזומנים! הרי יכול להתחמק ולהציע לו שיפנה לאחרים בבקשה זו. ועם כל זה, לא להתחמק, אלא נעתר מיד לבקשה ועשה את הטובה בשמחה. זהו דבר גדול. זהו שאמר רבי ברוך בער, "הויות דאביי ורבא" היינו ללמוד תורה, וכי יש לנו ברירה אחרת לא ללמוד?! כיצד ניראה בלי תורה?! "כי הם חיינו ואורך ימינו" אם כן, זהו דבר קטן, משום שפשוט הוא שצריכים ללמוד תורה. (נפלאותך אשיחה)

והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע (כוה) – והשיג לכם דיש את בציר – שיהא הדיש מרובה, ואתם עסוקים בו עד הבציר, ובבציר תעסקו עד שעת הזרע. ואכלתם לחמכם לשבע – אוכל קמעא, והוא מתברך במעיו (רש"י).

רבי יוסף שאול נתנון, בעל שו"ת "שואל ומשיב" בספרו "דברי שאול", הקשה מה הקשר בין הדיש והבציר המרובים – לבין המזון המתברך במעיים? ותירץ על פי דברי הרבי מסאטמר, בעל ה"ישמח משה". הרבי מסאטמר מביא את דברי הגמרא, שלעיוור קשה להגיע לתחושת שובע, משום שחלק ניכר מתחושת השובע נובע מראית המזון. אף אנו, כולנו "עורים"! אין ספק, כל מה שהקב"ה עושה הרי זה לטובה, אלא שאנו איננו יכולים לראות שזה טוב. מבקשים אנו אפוא: "שבענו מטובך" – תראה לנו, בבקשה שזה טוב, ואז נהיה "שבעים". כך – אומר בעל "דברי שאול" – גם בפסוק שלפנינו: מאחר ונראה את השפע של הדיש ושל הבציר, נהיה שבעים, ויתקיים "ואכלתם לחמכם לשבע" אוכל קמעא והוא מתברך במעיו. (לאור הנר)

או קנה מיד עמיתך (כה, יד)

סיפר הרב דוד פרנקל זצ"ל: באחד מן הימים מרן ה"חזון איש" שלח אותו לקנות לו תרופות, ואמר לו שילך לבית מרקחת פלוני הרחוק דווקא, למרות שהיה בית מרחקת קרוב לביתו, ונימוקו אמו, כי הרוקח שם שומר שבת ורצונו לקנות אצלו, לחזק ידי שומרי שבת.

שאל רבי דוד את ה"חזון איש", הרי מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד ר"ה (ביצה ט"ז), למה אם כן יש לטרוח לקנות בבית מרקחת הרחוק, הלא אם הוא לא יקנה ממנו יקנה ממנו אחר, ולא יחסר לו מזונותיו שנגזר לו? השיבו ה"חזון איש": חובתו של האדם להאמין שמזונותיו קצובין לו, ולא תועיל לו שום חריצות יתר להגדיל הכנסותיו. אבל לאידך גיסא, חובת הזולת לדאוג לכך ולפרנס ידי שומרי שבת, לקיים מצות התורה "או קנה מיד עמיתך". ואף שעולה אצלו יותר יקר, או יש לו טירחה גדולה יותר ואף אם האיכות פחות טובה. (אוצרות פניני התורה)

וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו. ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך (כה, יד-יז) בסמיכות ללאו של אונאה נאמר "ויראת מאלהיך", למה?

דברים נוראים כתב בספר "מלא העומר", מזונותיו של האדם קצובין לו בראש השנה, כמה ירויה ויהא לו מעות וכו', ובאם הרוויח משקר ומגזילות וכדומה, אזי רכישו יאבד ממנו על ידי חולאים או צרות אחרות! הזהירה התורה "לא תונו", היינו, אל תרכשו הון על ידי אונאה, לפי ש"ויראת מאלוקיך", כלומר, תירא ממידת הדין שישלח אליך דברים קשים וצרות שתאבד בחזרה המעות שאינם ביושר ובאמת. (שם)

וכי תאמרו מה נאכל הן לא נזרע וכו' וצויתו את ברכתי בשנה השישית (כה, כ-כא)

קשה אטו ברשיעי עסקינן – אנשים חסרי אמונה בקב"ה, והלא מאן דיהיב חיי יהיב מזוני. וי"ל, אומר השואל ומשיב, דהנה הט"ז סימן תע"ד מביא מהזוהר שאין הברכה חלה על דבר ריקן אלא רק על דבר קיים, דהיינו אם יש קצת אז הקצת מתרבה אבל אם אין כלום אז אין ברכה, (כמו שאמר אליהו לאישה הצרפתית ואלישע לשונמית. מה יש בביתך? ואמרה לו צלוחית שמן א"ל זה יתרבה, והטעם שמיד לא אמר לה שיהיה לך הרבה שמן, גם אם אין לך כלום, משום שברכה חלה רק על דבר קיים) וכעת הכל מובן, וכי תאמרו מה נאכל הרי לא נזרע, ואין הברכה שרויה אלא על משהו קיים וכאן לא קיים שום דבר כי בשביעית לא נזרע, ומתרצינן וצויתו את ברכתי כבר בשנה השישית שאז זה חל על משהו קיים.

ויצאו מעמך הוא ובניו עמו (כה, מא) ואילו בפרשת משפטים ביוצא בשש כתוב רק ויצאה אשתו עמו, מה עם בניו? וי"ל ע"פ חז"ל, הובא ברש"י כאן, שהאדון חייב במזונות ילדי העבד שהיו לו לפני שנהיה עבד, והוא וודאי שכל החיוב שלו הוא מכח האבא, והאבא אינו חייב אלא עד גיל 6 (ש"ע אע"ז ע"א) וא"כ ביוצא בשש אין ילדים שנמצאים תחת חסות האדון כי גם אם היו לו ילדים הם כבר בני שש ומעלה, משא"כ אצלנו בדיני יובל, היציאה יכולה להיות גם קודם שש ולכן הילדים יכולים להיות מתחת גיל 6 לכן כתוב הוא ובניו עמו. (הת"ס)

אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם (א.כ)

אין רגע פנוי מתורה!

היה זה בעת היותי מסתופף בצילו של ראש ישיבת באר יעקב הגרמ"ש שפירא זלללה"ה עלינו לביתו קבוצה מבחורי הישיבה בליל שבת שלפני ר"ה לשמוע דברי חיזוק והתעוררות לקראת יום ראש השנה היה זה כבר בערוב ימיו והגרמ"ש בקולו החלוש ובכוחותיו האחרונים מתחיל כשהוא חוזר על דברי רבו מרן המשגיח ר' ירוחם שמוכרחים לקבל קבלה שייצא משהו מהראש השנה לא משהו גדול משהו קטן אבל עקבי ויציב משהו שנקיימו בכל מצב ובכל מקרה לכן מוכרחים שיהיה משהו קטן ביותר המינימום האפשרי, המינימום שבמינימום, הוא הוסיף להאריך ולבאר שעה ארוכה עד כמה קטנה צריכה להיות הקבלה. במוחנו כבר עלו כמה דוגמאות אולי פעם בשבועיים להרים את הסטנדרט אחרי מנחה או דברים דומים.

ולפתע קולו של ראש הישיבה נשמע, אדם יכול לחשוב קבלה קלה כמו לחשוב בלימוד ככה כשהוא הולך מבית מדרש מהחדר אוכל לבית מדרש כשהוא הולך ככה, כשהוא אינו עסוק, המשהו זהה קבלה קלה שכל אחד בכל מצב יכול לעמוד בה, היטינו אוזנינו לשמוע היטב, האם אנו שומעים נכונה, והראש ישיבה ממשיך: כן זהה דוגמא קלה שכל אדם מסוגל לזה זהו דבר קל ביותר כל הזמן לחשוב בלימוד, הרי ממילא בן אדם חושב למה שלא יחשוב בתורה, והתורה כל כך מקדשת כל כך מטהרת. היינו המומים ממושגי של ראש הישיבה, מהתביעה הקלה שהוא מבין שניתן לתבוע, מכל אחד, בכל מצב, והבנו עד כמה השקיעות בלימוד היא המינימום שבמינימום הנדרש מבן אדם.

רק אחרי תקופה כשראש הישיבה מסר לנו את מחברותיו כדי שנדפיס משם חבורה בקובץ של הישיבה גילו בין מחברותיו דפי חשבון הנפש השנתיים, "עבירה" – השנה ביום שעברה הישיבה מבאר יעקב להר נוף בזמן האריזות כשהלכתי מביהמ"ד לבית לא חשבתי בלימוד. חוץ מהמעבר עצמו שהטריד הרי זמני המעבר היו קשים ביותר וראש הישיבה עזב תקופה ארוכה את פינת יקרת המקום בו הוא השקיע את חלבו ודמו ולא, לא מסיבות מרנינות במיוחד, הכאב והטרידה יחד אכלו בו וגרמו ללא חשבתי בלימוד בזמן המעבר' והראש ישיבה לא מוותר לעצמו, כותב דף והיה קורא אותו בערב יו"כ בבכיות עצומות ותחנונים נוראיים למחילה.

פינת ההלכה

לגנוז תמונות וציורים שהילדים מביאים מהגן

שאלה: בנו מגיע כל שבוע הביתה ומביא תמונות וציורים שצייר עליהם להמחשת הפרשה, למשל קריעת ים סוף, כלי המשכן וכדו'. יש לציין שאין על התמונות שום פסוק, כל הציור מסתכם בתמונה מצולמת. שאלתי היא, איך עלינו ההורים להתייחס לדפים אלו, האם אפשר לזרקם לאשפה, או שצריך לגנוז אותם?

תשובה: בכעין שאלה זו דן בשו"ת משנה הלכות (חי"ט סי' רכ"ו) על מי שלומד הלכות טריפות, ויש לו ספר קטן שמכיל ציורים ותמונות מאברי הבהמה וכל חלקיה שנמצאים בהם מיני טרפות, אי יש בספר הזה קדושה שלא לנהוג בו מנהג בזיון, הגם שאין בו דברי תורה, מכל מקום אפשר דהוי ליה כמפרש על הש"ס. [כמובן באופן שאין כיתוב מתחת לכל אבר מדברי חז"ל].

והשיב לכאורה אין בהם שום קדושה, והוי ליה כעין מי שלומד מסכת גיטין דף ב ע"א, ופותח אטלס לדעת היכן היא עכו, או שלומד מסכת יומא דף ל"ד ע"ב, דכהן גדול ביום הכיפורים לובש בגדים הנדויין, ורוצה לראות על המפה היכן הוא אינדיא [הודו] וכיוצא בזה. ומשום כך המפה אינה מקבלת קדושה.

ומיהו נראה לפענ"ד, דהגם דאין זה נקרא בכלל מפרש, מכל מקום אין לנהוג בו מנהג בזיון, מידי דהוי אתשמישי מצוה או תשמישי קדושה, ועיין בספר חסידים (סימן תתצב), החכם נכנס לבית הסופר שכתב בו ספרי קודש, ראה קולמוסיו מונחים על הקרקע, אמר לו בקולמוס שכתבת בו כתיבי הקודש ושם הקודש אל תזלזל אותו, ע"ש. ולפי זה, אפילו אחד כותב חרושי תורה אין לו לזלזל בקולמוסו. על כל פנים הכל לפי הענין, וכל ערום יעשה בדעת.

וכעין זה שמעתי מגיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שהחזו"א כשלמד עירובין עשה לעצמו ציורים דרך לימודו, ולאחר מכן צוה לגנוז את כל הציורים, כי אמנם אין בזה קדושה, אבל כיון שהיה מסייע ללימוד, אין ראוי להשליכם לאשפה. (הגר"י זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

חידה שבועית

כאמ"ל כלי התפירה *de אברת תיק תק יש, בין היתר, את הפרטיב האויב: 1. מהי מחטיב ארוכות. 2. מחט אחת קצרה. 3. פלטה כפתורים סאליב צלפי נני חוריק. 4. נני כפתורים מחוריק צלפי חור אחד. 5. סרט מידה. 6. אצבאון. 7. נני סאליב de חוט לבן. 8. ארבע סאליב de חוטי מחוריק. 9. תריסר סיכות ביטחון. מהו מפריצ לבט?*

תשובה לחידה פר"ש: כהן עם עצם שבורה פסול מלשרת במשכן (ויקרא מט"ו). בעל חיים בעל עצם שבורה אינו ראוי לקרבן (ויקרא כג טז). אדם ששבור עצם לחבורו, חייב לפצותו (ויקרא כג טז). תשובה לחידה השבועית: הדלקת אש.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת נפתלי ויסנשטרן להכנס הבן לעול תורה ומצוות

גני הדר: משפחת סגל לאירוסי הבן **משפחות נוה – שחר (מרכז העיר)** להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות **משפחת זומר לאירוסי הבן** **משפחת בוטרמן לאירוסי הבן**

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com